

En historie fra de varme lande

Bolette Kornum

Cand.negot. Egypten.

Nicoline Kornum

Cand.polit. Gambia.

Du ved at du har boet for længe i den islamiske del af Afrika når...

- *du inddeler tiden efter hvornår der kaldes til bøn*
- *du forventer et „inshallah“ som bekræftelse på din bestilling af flybillet*
- *du skal have sweater på når der kun er 25 grader i skyggen*
- *dit foretrukne feriemål er hvor som helst du kan få serveret gris*
- *du angiver retninger efter kendetegn i landskabet i stedet for at bruge gadenavne*
- *du drejer til venstre fra kørebanen yderst til højre*

- *du mener at det kun er mænd der kan holde i hånd på offentlige steder in public*

Når man er dansk kvinde bosat i et muslimsk domineret afrikansk land, bliver man dagligt konfronteret med kulturforskelle og -ligheder, der i større eller mindre grad har indflydelse på ens omgang med mennesker.

Spørgsmålet der er udgangspunktet for denne artikel, er: Hvor, hvornår og hvordan tilegner man sig evnen til at mestre interkulturel kommunikation?

Vi - forfatterne til denne artikel - er søstre; Bolette er bosiddende i Egypten og Nicoline i Gambia. Vi har således samme udgangspunkt, samme opdragelse, samme sociale baggrund, og dermed er vores basale livsværdier umiddelbart temmelig ens. Der hvor vore vande skilte var efter studentereksamen, og den afgørende forskel i måden vi har lært om interkulturel kompetence, ligger i vores universitetsstudier. Groft sagt kan man notere sig at polit.-studiet slet ikke beskæftiger sig med emner som kultur, kommunikation og formidling, hvorimod disse emner optager en stor del af fagene på negot.studiet.

Polit.studiet er en af de ældste uddannelser på Københavns Universitet, og det er stadig præget af en meget traditionel tilgang til indlæring. Man har primært forelæsning af en professor (mellem 50 og 400 elever ad gangen) i teoretiske fag som matematik, statistik og økonomi. Eksamen er 9 ud af 10 gange en skriftlig prøve, hvor teknisk teoretisk analyse dominerer. Den eneste udbredte form for udveksling er muligheden for at studere økonomi ved et udenlandsk universitet i Europa eller USA i et semester.

Det skal dog retfærdigvis nævnes at polit.studiet har fået øjnene op de senere år, og der er indført flere 'bløde' fag som fagøkonomisk formidling, sociologi og organisationsteori. I en verden, hvor begrebet 'globalisering' er tidens trend, kunne man således godt forledes til at hævde at polit.studiet halter bagefter, men man må stoppe op og overveje hvilke faktorer der spiller

ind i udformningen af et studium. Som nævnt spiller tradition en stor rolle på polit., hvor man næsten udelukkende har professorer og andre undervisere, der er ansat i den danske offentlige sektor. (Godt 60% af polit. uddannede er ansat i den danske offentlige sektor). De studerende vælger således ofte polit. med en klar idé om at studiet primært leder frem til en stilling i diverse ministerier, hvorimod institutioner som Handelshøjskolen i langt højere grad målretter mod den private - og internationale - sektor. Polit.studiets force ligger i den tekniske, teoretiske uddannelse, og der bør den forblive. Ønsker de studerende selv at tage fag der fokuserer mere på sociologisk, antropologisk analyse, er der rige muligheder for at tage fag på andre studier (Handelshøjskolen, Center for Afrika-studier, RUC og scient.pol.studiet) og få dem meritoverført til polit.

Et yndet diskussionsemne blandt de polit.-studerende er manglen på tværfagligt samarbejde, udveksling og kommunikation. Således kunne man ønske at der var større mulighed for at forskellige faggrupper kunne samarbejde om forskellige projekter allerede i studietiden - sådan som man kommer til det når man kommer ud i 'den virkelige verden'. På den måde ville man få det bedste af alle verdener - og folk ville udvikle forståelse og respekt for hinandens fag.

Negot.studiet adskiller sig i væsentlig grad fra polit.studiet, da der her er deciderede fag i interkulturel forståelse, kulturanalyse, forhandlingstræning, det pågældende sprogområdes kultur,

religion, historie og samfundsforhold m.m. De fleste af disse fag foregår endvidere på hovedsproget, i Bolettes tilfælde altså arabisk, og dette giver en betydelig indsigt i både sprog og kultur. Desuden er kombinationen mellem den sproglig-kulturelle del og den økonomisk-samfundsvidenskabelige del relativt velkombineret, således at kulturaspekter også inddrages i adskillige af de økonomiske fag, som f.eks. marketing, international ledelse & organisation og markeds-kommunikation.

Desuden er der et obligatorisk studieophold for de studerende med enten polsk eller arabisk som hovedsprog til et land hvor det pågældende sprog tales. Dette gælder ikke for spansk, engelsk, fransk og tysk, men studiet er tilrettelagt således at alle studerende har mulighed for studieophold med meritgivende eksamener fra udenlandske uddannelsesinstitutioner eller praktikophold i udlandet.

Negot.-uddannelsen er en forholdsvis ny uddannelse med de første kandidater fra begyndelsen af 1990'erne, og studiet henvender sig hovedsageligt til

studerende der ønsker en fremtid inden for international handel, internationale organisationer, udviklingsorganisationer og diplomatiet.

Bolette

f. 1973. 1992: Student
 1993: Påbegyndt arabiske studier ved Århus Universitet
 1993: Påbegyndt Mellemøst-studier ved Odense Universitet
 1994: Påbegyndt negot. studiet (sprog og økonomi) ved Odense Universitet med arabisk som hovedsprog.
 1995-2000: Frivillig og senere næstformand i foreningen Internationalt Hus i Odense (forening for danskere og flygtninge/ Indvandrere).
 1996: 1 års udveksling i Cairo ved University of Cairo.
 1999: 1 års studieophold i Cairo for at skrive speciale om et Danida projekt i Egypten
 Januar 2000: Deltog i mission til Palestina som del af et Danida team.
 Juli 2000: Afsluttede Negotstudiet

Det er klart at et studium som negot. direkte opfordrer sine studerende til at rejse ud og opleve interkulturel kommunikation på egen krop, hvorimod polit.studerende selv skal have den udfarende kraft i sig. Men ønsket om at rejse ud og opleve andre kulturer og forstå dem, bunder også i almindelig viden om og in-

teresse for verden - og den interesse skabes (eller elimineres) allerede i hjemmet, folkeskolen og gymnasiet. Forældre og resten af familien spiller naturligvis en afgørende rolle, da de vælger enten at bakke datteren/sønnen op eller at stille sig uforstående over for ønsket om at opleve noget andet og mere („hvorfors vil du dog bo i et land hvor der ikke er strøm og rindende varmt vand“). Hvilken holdning familien indtager har ikke nødvendigvis noget at gøre med familiens egen praktiske erfaring, men har nok mere at gøre med familiens holdning til hvad man bør opnå i denne verden. Vi mener derfor at det er ved at være

en uddateret kliche at kun børn af privilegerede familier har mod og lyst til at rejse - specielt også fordi man ser hvor mange f.eks. håndværker-uddannede der rejser til ulande på diverse bistandsprojekter.

Uddannelsesinstitutioner generelt har en stor indflydelse, da børn i sagens natur bruger en væsentlig del af deres tid der, og det er her børn udsættes for de første krav om interkulturel forståelse og kommunikation. Det er vigtigt at lærere er opmærksomme på de muligheder der foreligger umiddelbart i en klasse, og at lærere bruger tid på at forklare at forskelligheder er spændende og ikke noget man skal vige bort fra.

I vores folkeskole var der en del tyrkiske indvandrere, og deres kultur og levevis affødte naturligvis spørgsmål fra de andre elever (f.eks. at Themel ikke gav fødselsdagsgaver til os andre!). I stedet for udelukkende at fokusere på 'dansk' kultur, religion og samfund, havde Nicoline bl.a. foredrag om Islam, hvor Themel medbragte billeder af forældrenes pilgrimsfærd til Mekka. Således kan lærere bidrage til at skabe forståelse via interkulturel kommunikation, som ikke kun er vigtig for os når vi rejser ud og møder fremmede

kulturer, men også i mødet med fremmede kulturer i Danmark.

Den interkulturelle forståelse bliver udviklet ved mødet med fremmede kulturer, og her bliver ens tålmodighed, tolerance og åbenhed udviklet. Men man møder også mange udfordringer og kulturelle forskelle der ikke alle er lige nemme at forlige sig med. Når man bor i et muslimsk land, som vi gør, er der visse aspekter man skal eller bør forlige sig med hvis man vil undgå for megen opmærksomhed som 'fremmed', og i sjældne tilfælde problemer.

Såvel Gambia som Egypten er turistlande, hvor europæere og andre kommer til for at nyde det solskinsrige land, og i Egypten se de faraoniske monumenter - pyramiderne i særdeleshed. I Gambia går de fleste turister

klædt i shorts etc. og nyder strandene ud for hotellet, og nogle bevæger sig også ud i det 'lokale'. I begge lande skal man være opmærksom på at der er to former for turisme - seværdighedsturismen og badeturismen. Badeturismen består i at

Nicoline

f. 1970. 1988: Student; 1988-89 1 år i USA
 1989: Påbegyndt polit.studiet ved Københavns Universitet.
 1993-98: Studenterjob i Nordic Consulting Group (konsulentfirma med speciale i udviklingsbistand)
 1995-97: Deltog i 3 missioner til Uganda som del af et Danida team.
 1998: Afsluttede polit.studiet
 Okt. 1998 - d.d. : Udstationeret for FN i Gambia for deres udviklings/bistandsafdeling (United Nations Development Programme)

bo i store hotelområder og spise på 'internationale' restauranter. Alle går rundt i shorts etc. og møder ikke andre

gambianere / egyptere end dem der arbejder på hotellet og i lufthavnen. Men seværdighedsturismen, som i Egypten foregår i Cairo, Luxor og Aswan, og i Gambia i de mere rurale områder, kræver en anden tilgang til landets kultur. Alle guidebøger beskriver hvorledes mænd bør dække i hvert fald mave og lår - dvs. ingen bare maver - mens kvinderne bør dække lår, mave men også skuldre og knæ. På trods af at dette som regel står på side 3, er der meget få turister der respekterer dette: „Det er varmt”, „Jeg vil være solbrændt” eller simpelthen mangel på forståelse for en anderledes kropskultur. Afrikanere - og specielt afrikanske mænd! - er ikke vant til den vestlige sommer 'dress-code', og som kvinde iført hotpants og en lille top i Cairos gader eller blandt beboere i en landsby inde i Gambia, vil man tiltrække mere opmærksomhed end Bill Clinton på Strøget i København. Dette er selvfølgelig et valg der står enhver frit, men så bør man også tage konsekvenserne!

Bolette: „Jeg har oplevet mange unge piger i hvad jeg kalder udfordrende tøj selv efter dansk standard beklage sig over opmærksomhed, tilråb etc. Hvis en amerikaner iført shorts og bar mave, eller en kvinde med hotpants og en lille bikinioverdel trådte ind i Roskilde Domkirke, ville vi danskere også blive forargede over mangel på respekt. Selvom det er turister på gennemrejse, er der visse tegn på respekt man bør kunne forvente. De fleste af de seværdigheder turister besøger i Egypten, er gravsteder eller gravmonumenter, og

der forventes en vis form for respekt for disse, på samme vis som vi forventer respekt for vore kirker etc.”

Nicoline: „Der er fantastisk som man får positive kommentarer når man møder op i en traditionel Gambiansk dragt (*bubu* - bestående af slåom-nederdel og lang kjole udover) - man bliver straks navngivet af sine overstrømmende kolleger (mit Gambianske navn er Mariatou).“

Et andet aspekt af det interkulturelle møde er de tilfælde hvor man vitterligt ikke FORSTÅR hinanden, på trods af den gode vilje hos begge parter.

- De kan ikke forstå man ikke tror på Gud
- Vi kan ikke forstå de kan arbejde en hel dag uden vand og mad 30 dage i træk. (Ramadan)

I såvel Gambia som Egypten er udtrykket *In sha Allah* nok det udtryk man lærer først på det nye sprog. Ordret betyder det „Hvis Gud vil”, og vendingen anvendes i enhver sammenhæng: Når du skal mødes med nogen, hvad enten det er venner eller forretningsforbindelser, eller når du bestiller varer - listen er uendelig. Det er ikke så svært at forlige sig med. Det der er svært at forlige sig med, er at de ikke selv bærer skylden for stort set noget som helst. Hvis det ikke er kollegaens, sidemandens eller den bilists skyld at du har problemer, ja, så var det altså Guds vilje at det der skete, rent faktisk skete. En egypter sad en dag og legede med en flaske lightergas og en lighter og lavede store flotte flammer. En dansker

gjorde ham opmærksom på at det var en anelse farligt, og at han legede lidt med skæbnen ved denne leg, omgivet af tæpper og mennesker. „Hvis der sker noget, er det Guds vilje at det sker.” Tjah, hvis han lagde ligtheren fra sig, ville der ikke ske noget under nogen omstændigheder. Den logik vi danskere er opvokset med, at hvis du leger med ilden, kan du brænde dig, møder man sjældent på disse kanter. Du er ikke selv herre over din skæbne, og derfor bærer du ofte ikke ansvaret for dine handlinger. Men i de tilfælde hvor du har ansvaret, er det ikke kun ansvaret over for dig selv, men hele familien. Dette er relateret til en anden essentiel forskel fra os:

- De kan ikke forstå man har lyst til at bo alene
- Vi kan ikke forstå at de kan holde ud altid at være blandt mennesker og aldrig være alene et sekund.

I og med du stort set aldrig er alene, kan du heller ikke være dig selv 100%, idet der er visse normer og regler der skal eller i hvert fald bør overholdes.

Bolette er forlovet med en kristen egypter, og er blevet taget meget vel imod af den kommende svigerfamilie. Familien er meget åben og tolerant, men med nabolaget er det en anden ting. „De lange nederdele kommer frem når turen går uden for huset, og dette har jeg accepteret 100%. Men forleden, hvor jeg gjorde rent i vores nye lejlighed, fik jeg en prøve på den egyptiske familieære og samtidig den - for en dansker - ekstreme snagen i folks privatliv der sker her. Jeg gjorde rent i shorts og ærmeløs t-shirt, da det er ca.

40 grader, og derfor ikke vejr til de store gevandter. Vi har et lille vindue ud til gaden, ca. 160 cm over gadeplan, og derfor kan kun mit ansigt skimtes når det er åbent. I det halve minut jeg åbnede vinduet for at støve vindueskarmen af, opdagede en kvinde ovre på den anden side af gaden mig gennem sine lukkede vinduer med skodder for. I løbet af et par timer havde jeg svigermor i røret; hun fortalte at hun lige havde skændtes med min nabo, som havde set mig *gøre rent for åbne vinduer uden tøj på!!* Min svigermor forklarede hende at hvis hun sad og gloede ind ad mine vinduer måtte hun også tage konsekvenserne af hvad hun så, og kvinden undskyldte derefter at hun havde blandet sig i mit / vores privatliv. Da naboens mand hørte om sagen, fik hustruen også et fur af ham over episoden, og så fik svigermor endnu en undskyldning. Irritationsmomentet for mig var bl.a. at det er svigermor hun ringer til, ikke mig. Men dette skyldes hele ideen om at individet ikke er et individ som vi kender det i Danmark, men snarere er en del af gruppen / familien, der som helhed vil føle skam over misgerninger.” (Det hører med til historien at kvinden er kristen, og det derfor ikke var et udslag af religiøse uoverensstemmelser, som der ofte tales om når talen falder på Egypten. Næh, i dette tilfælde var det nord-europæisk versus afrikansk kultur).

- De kan ikke forstå hvorfor det er vigtigt at komme til tiden - og hvorfor undskyldningen „jamen, det regnede“ ikke holder på tredje måned i Gambia, eller at Cairos trafikproblemer bærer skylden.

Tidsopfattelse er nok et af de aspekter af kulturmødet der kan være den største kilde til irritation - for begge parter! De kan ikke forstå hvorfor vi hænger os i om vi mødes kl. 12 eller 12:30 når vi nu har tid nok og alligevel sidder der. Modsat bliver vi danskere grænsløst irriterede når vores planer endnu en gang skal rykkes fordi en person ikke kan komme til tiden når der måske sidder folk et andet sted og venter på os. Til gengæld lærer man som dansker at slappe mere af og tage tingene som de kommer uden at planlægge alt ned i mindste detalje - det sidste kan simpelthen ikke lade sig gøre, med mindre man bevidst søger forhøjet blodtryk.

Der er selvfølgelig andre kulturelle aspekter der kunne drages ind her - mange oftest kilde til undren og sjove oplevelser. Det hører heldigvis til sjældenhederne at misforståelser som disse giver problemer, men „forberedt på det værste og tro på det bedste“ er en god tommelfingerregel.

Der er mange grunde til at man kaster sig ud i mødet med fremmede kultu-

rer: I dag snakker vi meget om den stigende globalisering og internationalisering, der gør at vi møder fremmede kulturer i vor hverdag, gennem medierne og omgangskredsen. Ikke mindst internettet har gjort mødet med fremmede og nye kulturer meget nemt. Endvidere møder mange - som os - fremmede kulturer i forbindelse med studie og / eller job, eller på en ferie til et nyt og fremmed land. Hvad er det der gør at folk ofte ligefrem opsøger disse nye kulturer og lande og ikke blot læser om dem derhjemme i dagligstuen? Det er først og fremmest SPÆNDENDE, udfordrende, og giver en indsigt i kulturen og menneskene i denne kultur, som man ikke kan få på anden vis. Denne indsigt giver sig ofte udslag i øget tolerance og åbenhed, som igen vil give flere og flere lyst til at rejse ud, og samtidig modtage dem der kommer til os med tolerance og åbenhed. Som Piet Hein udtrykte det:

Den virkelig vise
er den som forstår
at forstå også den
som han ikke forstår